

Vejledning om fravigelse af bestemmelserne ved folkeskolens afsluttende prøver

Regelgrundlaget fremgår af § 14 og bilag 5 i bekendtgørelse nr. 749 af 13. juli 2009 om folkeskolens afsluttende prøver (Prøvebekendtgørelsen)

Denne vejledning erstatter Vejledning om fravigelse af bestemmelserne ved folkeskolens afsluttede prøver, februar 2009.

Formålet med fravigelserne

Fravigelserne ved folkeskolens afsluttende prøver har til hensigt at give elever med særlige behov mulighed for at aflægge folkeskolens afsluttende prøver på linje med andre elever.

Særlig tilrettelæggelse af prøverne

Skolens leder skal tilbyde en særlig tilrettelæggelse af folkeskolens afsluttende prøver for elever, der har et særligt behov. Den særlige tilrettelæggelse kan vedrøre prøvernes form og rammer, herunder brug af hjælpemidler og tildeling af ekstra tid. Skolens leder kan inden for rammerne af § 14 og bilag 5 i prøvebekendtgørelsen og denne vejledning tillade fravigelser fra bestemmelserne om afholdelse af folkeskolens afsluttende prøver.

Gennem fravigelserne kan der kompenseres for elevers særlige vanskeligheder, således at prøverne kan gennemføres med et resultat, som svarer til elevernes faglige niveau. Det er ikke hensigten med fravigelserne at kompensere for et generelt svagt standpunkt i fagene og derved give mulighed for at hente ekstra hjælp gennem en af de beskrevne fravigelser.

Forarbejdet til fravigelserne vil i de fleste tilfælde begynde flere år tidligere i skoleforløbet, hvor lærerne sammen med eleven og forældrene vurderer, på hvilken måde der kan kompenseres for elevens særlige vanskeligheder i forhold til undervisningen.

Det er en grundlæggende forudsætning, at det eller de hjælpemidler, som ønskes anvendt ved afgangsprøven, anvendes i den daglige undervisning. Hvis der gives tilladelse til anvendelse af ekstra tid, forudsættes det tilsvarende, at eleven også i den daglige undervisning får mulighed for at anvende ekstra tid.

Procedure

Hvis klasselæreren eller elevens øvrige lærere skønner, at en elev har et behov for en særlig tilrettelæggelse af prøverne i et eller flere fag, orienteres eleven og dennes forældre så tidligt som muligt om mulighederne for fravigelser og inddrages i en drøftelse af behovet for fravigelser. Lærerne har gennem deres undervisning erfaringer med elevens brug af hjælpemidler og elevens vanskeligheder i relation til den type opgaver, eleven vil møde ved folkeskolens afsluttende prøver. Eleven afgør, om prøven ønskes aflagt på de særlige vilkår.

Hvis eleven ønsker at aflægge folkeskolens afsluttende prøver på særlige vilkår, indstiller klasselæreren eventuelt i samarbejde med elevens øvrige lærere til skolens leder, hvordan prøven/prøverne kan tilrettelægges for eleven, således at eleven kan kompenseres for sine særlige vanskeligheder.

Beslutningen om særlig tilrettelæggelse træffes af skolelederen, på baggrund af en pædagogisk-psykologisk udtalelse om, at eleven på grund af sine vanskeligheder ikke vil kunne opnå et prøveresultat, der afspejler den pågældendes faglige niveau.

For elever i 9. klasse skal overvejelser om fravigelser fremgå af elevens elev- og uddannelsesplan. Beslutningen skal være truffet senest den 1. december forud for maj/juni prøverne og 1. september forud for december/januar prøverne.

For elever i 10. klasse anbefales det ligeledes, at beslutningen er truffet senest den 1. december forud for maj/juni prøverne og 1. september forud for december/januar prøverne. Det anbefales ligeledes, at fravigelserne fremgår af elevens uddannelsesplan.

Inddragelse af pædagogisk-psykologisk rådgivning (PPR) kan undlades

Inddragelse af PPR kan undlades, hvis skolens leder vurderer, at det ikke er nødvendigt, og hvis forældrene er enige heri. Forældrene gøres i den forbindelse opmærksom på muligheden for at indhente en pædagogisk-psykologisk vurdering. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed.

Udtalelse fra PPR og andre sagkyndige

Hvis skolen indhenter en pædagogisk-psykologisk udtalelse, bør det ske så tidligt som muligt på skoleåret i det skoleår, hvor eleven skal til prøve første gang. Udtalelsen skal indeholde en beskrivelse af elevens kompetencer og brug af eventuelle hjælpemidler i de fag, eleven aflægger folkeskolens afsluttende prøver i. Udtalelsen kan eventuelt understøttes af faglige prøver.

PPR kan inddrage særligt sagkyndige. Det kan fx for blinde elever være en synskonsulent. For elever i specialskoler og undervisningscentre for svært handicappede vil skolelederen ofte kunne hente den fornødne rådgivning om de enkelte fravigelser fra sagkyndige på skolen.

Skolerne kan i tvivlstilfælde indhente råd og vejledning i Skolestyrelsen i forbindelse med drøftelser om fravigelser for den enkelte elev.

Hvis der forekommer behov for fravigelser, som ligger uden for beskrivelserne i denne vejledning, indsendes ansøgning vedlagt beskrivelse af elevens handicap, hjælpemiddel/hjælpemidler og/eller fravigelse(r) til *Skolestyrelsen, Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer, Snaregade 10A, 1205 København K*, som træffer afgørelsen. Eventuelle ansøgninger herom indsendes inden den 1. oktober for december/januar prøvetermin, og inden den 1. december for maj/juni prøvetermin.

Påtegning af afgangsbetis

Afgangsbetiset må ikke indeholde oplysninger om særlige prøvevilkår, jf. § 34, stk. 1 i prøvebekendtgørelsen.

Fravigelserne omfatter

Fravigelserne omfatter ændrede vilkår ved prøveaflæggelsen ved folkeskolens afsluttende prøver, herunder brug af hjælpemidler. Der kan også være tale om ændringer i udformningen af opgaverne, såfremt elevens vanskeligheder gør dette nødvendigt.

Det er en forudsætning for fravigelserne, at prøvernes mål og sværhedsgrad ikke ændres. Hvis en del af prøvestoffet må udelades, skal det i videst muligt omfang erstattes med andet, som opfylder samme mål og har samme sværhedsgrad.

Ved folkeskolens afgangsprøver (FSA) og 10.-klasse-prøver (FS10) kan skolens leder give tilladelse til:

1. Forlænget tid
2. Individuel diktering
3. Prædiktionsprogrammer
4. Cd-rom

5. Indscanning/indtaling
6. Digital oplæsning
7. Punktskrift
8. Stortryk
9. Praktisk medhjælp
10. Taktile hjælpemidler
11. Talende lommeregner
12. Tolk, tegnsprog og/eller mund-hånd-system (MHS)
13. Pause
14. Andet
15. Ordbøger
16. Brug af computer

1. Forlænget tid

Fag	Prøve	Forberedelse	Forlænget tid
Dansk	Læsning		15 minutter
	Retskrivning		30 minutter
	Skriftlig fremstilling		60 minutter
	Mundtlig A	40 minutter	20 minutter
	Mundtlig B	(ingen forberedelse)	
Matematik	Matematiske færdigheder		15 minutter
	Matematisk problemløsning		45 minutter
Engelsk	Mundtlig	Ingen forberedelse	
	Lytte- og læsefærdighed		20 minutter
	Skriftlig opgave		40 minutter
Fysik/kemi	Mundtlig	Ingen forberedelse	
Biologi	Elektronisk		15 minutter
Geografi	Elektronisk		15 minutter
Tysk	Mundtlig	Ingen forberedelse	
	Lytte- og læsefærdighed		20 minutter
	Skriftlig opgave		40 minutter
Fransk	Mundtlig	Ingen forberedelse	
	Lytte- og læsefærdighed		20 minutter
	Skriftlig opgave		40 minutter
Historie	Mundtlig	40 minutter	20 minutter
Samfundsfag	Mundtlig	40 minutter	20 minutter
Kristendomskundskab	Mundtlig	40 minutter	20 minutter
FS10			
Dansk	Skriftlig fremstilling		80 minutter*
	Mundtlig	40 minutter	20 minutter
Matematik	Skriftlig		60 minutter
	Mundtlig	Ingen forberedelse	
Engelsk	Skriftlig		60 minutter*
	Mundtlig	20 minutter	10 minutter

Tysk	Skriftlig		60 minutter*
	Mundtlig	20 minutter	10 minutter
Fransk	Skriftlig		60 minutter*
	Mundtlig	20 minutter	10 minutter

* Eleverne skal selv administrere tiden og fordele den forlængede tid mellem de enkelte opgavedele.

For elever med talevanskeligheder kan der maksimalt tildeles 50 % længere tid til eksamination ved de mundtlige prøver. Dette gælder ikke ved prøverne i fysik/kemi, FSA og FS10, samt matematik, FS10.

2. Individuel diktering

Skolen kan give tilladelse til individuel diktering. Hvis dansklæreren skal diktere, kan prøven tidsforskydes. Der skal være tilsyn med eleven, mens resten af klassen gennemfører prøven. Ved dikteringen anvendes den tid, som er nødvendig.

3. Prædiktionsprogrammer

Skolen kan give tilladelse til, at eleven anvender prædiktionsprogrammer. Det er en forudsætning, at eleven har et indgående kendskab til og erfaring i brug af programmets funktionalitet.

Der må ikke benyttes prædiktionsprogrammer i dansk, retskrivning.

4. Cd-rom

Skriftlige prøver

Skolestyrelsen fremstiller opgaver på cd-rom med nedenstående filer i fagene:

Folkeskolens afgangsprøver:

Dansk, læsning	– pdf og HTML
Dansk, retskrivning	– pdf og HTML
Dansk, skriftlig fremstilling	– pdf, word og mp3
Matematik, matematiske færdigheder	– pdf, word, HTML og mp3
Matematisk problemløsning	– pdf, word og mp3
Engelsk, tysk og fransk, lyttedelen	– mp3
Engelsk, tysk og fransk, svarark til lyttedelen	– pdf og HTML
Engelsk, tysk og fransk, læsedelen	– pdf og HTML
Engelsk, tysk og fransk, skriftlige opgaver	– pdf
Biologi - papirpudgave	– mp3 og pdf
Geografi - papirpudgave	– mp3 og pdf

10.-klasse-prøver:

Dansk, læsning og sprogbrug	– pdf og HTML
Dansk, skriftlig fremstilling	– pdf, word og mp3
Matematik	– pdf, word og mp3
Engelsk, tysk og fransk, sprog og sprogbrug	– pdf og HTML
Engelsk, tysk og fransk, skriftlige opgaver	– pdf

5. Indscanning/indtaling

Skriftlige prøver

Der gives ikke tilladelse til indscanning eller indtaling af skriftlige opgavesæt.

Mundtlige og praktiske prøver

Skolen kan give tilladelse til, at teksten i forberedelsestiden indscannes til tekstformat eller indtales på bånd eller andre medier. Proceduren er, at eleven i overværelse af skolens leder eller dennes stedfortræder trækker sin opgave - uden at eleven gøres bekendt med denne - i så god tid, at teksten kan indscannes, inden forberedelsen til den mundtlige prøve finder sted.

6. Digital og/eller syntetisk oplæsning

Skolen kan give tilladelse til, at eleven anvender digitale og/eller syntetiske oplæsningsprogrammer. Det er en forudsætning, at eleven har et indgående kendskab til programmets funktionalitet, og eleven med udbytte anvender programmet i den daglige undervisning.

7. Punktskrift

Skriftlige prøver

Skolestyrelsen fremstiller opgaver på punktskrift i fagene:

Dansk, læsning og retskrivning (FSA)

Dansk, skriftlig fremstilling (FSA og FS10)

Matematik, matematiske færdigheder og matematisk problemløsning (FSA)

Matematik, (FS10)

Engelsk (FSA og FS10)

Tysk (valgfag FSA og FS10)

Fransk (valgfag FSA og FS10)

Biologi (FSA)

Geografi (FSA)

Skolestyrelsen kan foretage ændringer i opgaverne i forbindelse med omsætningen til punktskrift, fx hvis billedstof er en del af opgaven.

Opgavebesvarelsene indsendes til bedømmelse i Skolestyrelsen, Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer, Snaregade 10A, 1205 København K.

Mundtlige og praktiske prøver

Skolen lader blinde og svagsynede elever vælge blandt opgaver, hvori billedstof ikke indgår.

For blinde elever laver skolen selv en aftale om levering af prøvematerialet på punktskrift. Proceduren er, at eleven i overværelse af skolens leder eller dennes stedfortræder trækker sin opgave - uden at eleven gøres bekendt med denne - i så god tid, at teksten kan omsættes til punktskrift, inden forberedelsen til den mundtlige prøve finder sted.

8. Stortryk

Skriftlige prøver

Skolen må selv fremstille opgaver i den størrelse og/eller farve, som eleven er vant til at arbejde med i den daglige undervisning. Prøven tidsforskydes svarende til den tid, det tager at forstørre opgaven. Der skal være opsyn med eleven, hvis eleven sidder alene.

Det er vigtigt, at eleven får udleveret det originale opgavesæt. Hvis der indgår opmålinger i opgaverne, foretages disse på originalopgaven.

Skolestyrelsen kan være skolerne behjælpelig med at forstørre materialesamlingen til papirprøven i geografi. Hvis skolen ønsker at bestille forstørrelse af materialesamlingen til papirprøven i geografi, sender skolen mail til: fap@skolestyrelsen.dk med oplysning om skolens navn, skolekode, adresse samt antal elever. I mailens emnefelt skrives ”Forstørrelse af materialesamlingen til papirprøven i geografi”.

Mundtlige og praktiske prøver

Skolen må selv fremstille opgaver i den størrelse og/eller farve, som eleven er vant til at arbejde med i den daglige undervisning. Proceduren er, at eleven i overværelse af skolens leder eller dennes stedfortræder trækker sin opgave – uden at eleven gøres bekendt med denne - i så god tid, at teksten kan forstørres, inden forberedelsen til den mundtlige prøve finder sted.

9. Praktisk medhjælp

Skriftlige prøver

Hvis eleven på grund af sit handicap er forhindret i at udføre praktiske opgaver, fx bogopslag og/eller flytte på papir, kan der gives tilladelse til at anvende praktisk medhjælp.

Der kan gives tilladelse til, at den praktiske medhjælp bidrager til at fastholde elevens koncentration til den stillede opgave.

Den punktlæsende elev har ret til - inden opgavebesvarelsen - at læse opgaverne højt for den praktiske medhjælp for at kontrollere, om punktteksten er i overensstemmelse med originaludgaven og det svarark, som medfølger. Den tid, som medgår hertil, regnes ikke for en del af prøvetiden.

Hvis den blinde elev foretager indskrivning på standardtastatur, skal den praktiske medhjælp efter ønske fra eleven oplæse de sidst skrevne ord, således at eleven kan følge med i, hvor langt han eller hun er kommet. Medhjælpen skal endvidere efter elevens ønske læse den samlede besvarelse højt for eleven med henblik på rettelse af eventuelle fejl.

Den praktiske medhjælp må **ikke** være tilsynsførende.

Mundtlige og praktiske prøver

Hvis der indgår brug af ordbøger, formelsamlinger m.v. kan der gives tilladelse til at bruge praktisk medhjælp, som kan oplyse/læse ønskede ord og afsnit efter elevens anvisninger. Der kan også gives tilladelse til, at den praktiske medhjælp er den ”forlængede” arm ved opstillinger. Det er dog en forudsætning, at ovenstående ikke kan løses tilfredsstillende ved brug af hjælpemidler.

Der kan gives tilladelse til, at den praktiske medhjælp bidrager til at fastholde elevens koncentration til den stillede opgave.

Der kan gives tilladelse til, at den praktiske medhjælp kan forære et ord, hvis eleven ikke kan få ordet sagt.

10. Taktile hjælpemidler

Det er tilladt, at eleven benytter de taktile hjælpemidler, som anvendes i den daglige undervisning.

11. Talende lommeregner

Blinde elever må anvende talende lommeregner – også ved prøven i matematiske færdigheder.

12. Tolk - tegnsprog og/eller mund-hånd-system (MHS)

Skriftlige prøver

For døve elever gælder det, at der kan medvirke tolk, som kan oversætte fra dansk til tegnsprog.

I Sprogfagene engelsk, tysk og fransk – lyttedelen, er det tilladt, at der medvirker en tolk, som kan oversætte lydsporet til tegnsprog.

I dansk, retskrivning, er det tilladt, at læreren dikterer med brug af MHS og/eller tegnsprog.

Mundtlige og praktiske prøver

Der kan benyttes tolk til at oversætte fra tegnsprog til dansk og fra dansk til tegnsprog. Censorer udpeges efter samme retningslinjer som for hørende elever.

Døve og hørehæmmede elever kan anvende den kommunikationsform, de benytter i den daglige undervisning. Dette gælder ikke ved prøverne i fremmedsprog.

Fremmedsprog

For døve og hørehæmmede elever kan der gives tilladelse til at erstatte den mundtlige dialog på det fremmede sprog med en skriftlig dialog.

13. Pause

Ved visse handicap kan der ske en udmatning, som betyder, at der må indlægges pauser i prøveforløbet, for at eleven kan gennemføre de skriftlige prøver. De enkelte prøver må i sådanne tilfælde ikke fordeles på to dage.

14. Andet

For elever med akutte skader, fx skader på hånd eller arm, kan skolelederen give tilladelse til fravigelse(r) inden for rammerne af denne vejledning.

15. Brug af computer

I dansk, retskrivning, er det **ikke** tilladt at benytte stave- og grammatikkontrol.

I matematik, matematiske færdigheder, er det **ikke** tilladt at benytte lommeregner eller andre datatekniske hjælpemidler jf. dog pkt. 11.

16. Ordbøger

Der kan gives tilladelse til at anvende ordbøger fra et fremmedsprog til dansk og fra dansk til et fremmedsprog, eventuelt via et tredje sprog. Dette regnes ikke som en fravigelse.

Det er tilladt at benytte elektroniske ordbøger, herunder onlineordbøger, hvis skolen kan sikre, at eleverne ikke har mulighed for kommunikation samt brug af internettet.